

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لے کے ناں میں سوچئے رب دا کراں کلام بیان
مہر محبت کرنے والا اُچا اُسدا ناں

خوشبوداسفر

خوشبودا سفر

مقالات

تیسری عالمی ہندکوکانفرنس

20 نومبر، 2016ء۔ بمقام، احمد علی سائیں آڈیٹوریم، گندھارا ہندکوکانفرنس پشاور
21-22 نومبر، 2016ء۔ بمقام، آرکانیوزہال، پشاور، پاکستان

مؤلف

محمد ضیاء الدین

جملہ حقوق بحق گندھارا ہندکو اکیڈمی محفوظ اُن

خوشبودا سفر	نام کتاب
تیسری عالمی ہندکو کانفرنس دے مقالہ جات	مؤلف
محمد ضیاء الدین	موضوع
تحقیقی مقالات	کمپوزنگ / سرورق
ثاقب حسین	سال اشاعت
2017ء	اہتمام اشاعت
محمد ضیاء الدین	
(جنرل سیکریٹری، گندھارا ہندکو بورڈ)	
F.45/17	جی ایچ اے اشاعت حوالہ
1000/- روپے	قیمت
گندھارا ہندکو اکیڈمی پشاور	ناشر
جی ایچ اے لیزر پرنٹنگ، پشاور	پرنٹر
978-969-687-028-9	ISBN No.
گندھارا ہندکو اکیڈمی، 2 چنار روڈ،	ملوٹس واپرے
آبدہ، یونیورسٹی ٹاؤن پشاور	

گندھارا ہندکو اکیڈمی پشاور

2- چنار روڈ، آبدہ، یونیورسٹی ٹاؤن، پشاور

www.gandharahindko.com

انتساب

پاکستان دی تمام زبانوں تے ثقافتاں

نال محبت کرنے والیاں دے

نال

ترتیب

نمبر شمار	عنوانات	صفحات
1	ہک ضروری گل۔ (محمد ضیاء الدین)	ڈ
	تقاریر	
2	تیسری عالمی ہندکو کانفرنس دامطرح النظر - محمد ضیاء الدین	1
3	جناب سردار مہتاب احمد خان - گورنر، خیبر پختونخوا	4
4	جناب اعجاز احمد قریشی - چیئرمین، گندھارا ہندکو بورڈ	6
5	جناب اعجاز رحیم - معروف اسکالر و محقق	7
6	جناب اسد قیصر - اسپیکر، خیبر پختونخوا اسمبلی	10
7	محترمہ انیسہ زیب طاہر خیل - صوبائی وزیر محنت و معدنی ترقی	11
8	جناب عنایت اللہ - صوبائی وزیر بلدیات	12
9	محترمہ روبینہ خالد - سینیٹر ایوان بالا	14
10	جناب زاہد ندیم - ناظم ٹاؤن ون، پشور	14
11	ڈاکٹر حلیم طوقار - استنبول، ترکی	15
12	پروفیسر ریٹیر - برلن، جرمنی	17
13	جناب محمد ضیاء الدین - جنرل سیکریٹری، گندھارا ہندکو بورڈ	17
14	کمانڈر خلیل الرحمن - سابق گورنر، خیبر پختونخوا	19
15	سید عاقل شاہ - سابق صوبائی وزیر	20
16	جناب صابر حسین اعوان - سابق رکن قومی اسمبلی	21

	مقالہ جات	
23	ہندکو کی بقاء کے لیے معیار ہندی کی ضرورت (ڈاکٹر حلیل طوقار، ترکی)	17
33	ہندکو زبان: ماضی، حال، مستقبل (ڈاکٹر سید امجد حسین، امریکہ)	18
42	پہاڑی اور ہندکو: سرینگر سے پشاور اور پشاور سے سرینگر (میاں کریم اللہ قریشی کرناہی، سرینگر)	19
66	تہذیب و تمدن، ثقافت اور زبانوں کے ورثے کی حفاظت میں ذرائع ابلاغ کا کردار (آفتاب اقبال بانو، کینیڈا)	20
90	وسطی ایشیا اور برصغیر کے مذہبی، روحانی، ثقافتی اور ادبی اشتراکات (پروفیسر ڈاکٹر عارف نوشاہی، اسلام آباد)	21
96	شعبہ پاکستانی زبانیں علامہ اقبال اوپن یونیورسٹی کا ہندکو زبان کی ترویج میں کردار (ڈاکٹر عبدالواجد تبسم)	22
99	سندھی زبان، ادب تے ثقافت دا جائزہ (ڈاکٹر حاکم علی برڑو، اسلام آباد)	23
104	پاکستانی علاقائی زبانوں دی لپی (ڈاکٹر محمد اقبال بھٹہ، لاہور)	24
111	سائیں احمد علی کے صوفیانہ افکار (ڈاکٹر محمد ریاض شاہد)	25

117	پشاور یوں کی ثقافت کا اجمالی جائزہ (ڈاکٹر ترمین گل)	26
122	ہندکو اور دیگر پاکستانی زبانیں۔ قومی یکجہتی و ترقی کا حصول (ڈاکٹر یاسمین سلطانی، کراچی)	27
128	ثقافتی وحدت کی لسانیاتی اساس (ڈاکٹر طاہر حمید تنولی، لاہور)	28
132	خیبر پختونخوا کی زبانوں کی ترقی میں گندھارا ہندکو بورڈ کا کردار (انعام اللہ، بحرین، سوات)	29
136	پوٹھوہاری ادب و ثقافت پر سائنس کے اثرات و احسانات (محراب خاور، گوجران)	30
138	صوابی میں بولی جانے والی ہندکو زبان کا تفصیلی جائزہ (محمد اسرار عمر، صوابی)	31
141	مقبوضہ جموں و کشمیر میں پہاڑی زبان کی ترقی و ترویج نور اللہ قریشی ایڈووکیٹ	32
155	سرائیکی زبان میں تصوف کا رنگ (محمد صدیق ملک، اسلام آباد)	33
158	ہندکو اور پنجابی میں لوک گیت کی روایت (ڈاکٹر نگہت خورشید، نکانہ صاحب)	34
164	لوک ادب سنھونے اُرا ر لے ڈھائے (پروین ملک)	35

170	یونیورسٹیاں اچ غلام دین ہزاروی تے احمد علی سائیں چھیڑ دے قیام دے امکانات تے لائحہ عمل (پروفیسر بشیر احمد سوز، ایبٹ آباد)	36
173	ہزارے دی ہندکو ادبی ترقی اچ گندھارا ہندکو پور ڈاروشن حوالہ (پروفیسر ملک ناصر داؤد)	37
178	کلام احمد علی سائیں: علم بیان کی روشنی میں (قاسم اقبال جلالی)	38
184	برصغیر دی نمائندہ زبان۔ ہندکو (شین شوکت، پشور)	39
190	کوہاٹی ہندکو ضرب الامثال کا ادبی جائزہ (شجاعت علی راہی)	40
197	بلوچی اور براہوی زبان کے بنیادی خدو خال اور ترقی کے امکانات (ضیاء بلوچ)	41
203	ہزارے دی تاریخ ہندکو زبان دے نقطہ نظر نال لکھڑیں دی اہمیت تے ضرورت (پروفیسر یحییٰ خالد، ایبٹ آباد)	42
207	سائیں غلام محی الدین قادری: حیات و افکار (عارف محمود ملک)	43
212	نامور ہندکو وان تریبتاں (ڈاکٹر گلنا زار شد)	44

215	خمیرہ چختو نخواستی ثقافتی نقشہ سازی ڈاکٹر عنایت اللہ فیضی (چترال)	45
219	پشوری کہانیاں اچ ماں پیو پچیاں نال ہندو کیوں نی بولدے؟ (شفق زاہد)	46
کتاباں تے تبصرے		
223	ہندو گرامرتے تبصرہ (احمد ندیم اعوان)	47
227	علم دا چینی خانہ (خالد سہیل ملک، پشاور)	48
230	انٹر کلچرل پاکستان: ٹیکسٹس اینڈ ہندو کوریجین (ڈاکٹر شبیر حسین، اسلام آباد)	49
رپورتاژ		
233	تیسری عالمی ہندو کا نفرنس کی تفصیلی رپورٹ	52

خوشبوداسفر

گندھارا ہندکو بورڈ پاکستان، پشور اڑے قیام سی لے کے مسلسل کوششاں کردا پیا وے کہ ہندکو زبان، ادب، ثقافت، تحقیق تے معاشرت دے حوالے ل ترقی دے سارے پہلوواں توں سمیڈے ہوئے کامیابی دے زینے طے کرے۔ جدوجہد دا ایہہ کم اس لحاظ ل مشکل رہیا وے کہ صوبے اچ اس کم و سے موافق فضاء میسر نی رہی۔ صوبے دی دوئی وڈی زبان ہونڑے دے باوجود ہندکو زبان و ادب دی ترقی و سے کوئی ہندکو اکیڈمی، ہندکو سٹڈیز ڈیپارٹمنٹ، ہندکو ادبی بورڈ یا ہندکو ڈکشنری پراجیکٹ نی بنڑ سکے۔ ہندکو زبان و ادب دی ترقی دے حوالے نل جیہڑا بی کم کیتا گیا اوہ افراد نے ذاتی حیثیت اچ کیتا تے اڑے ذاتی وسائل استعمال کر کے اڑی ادبی، علمی کاوشوں توں چھپائی دے مراحل طے کر کے کتابی صورت اچ لیا کے قارئین دے مطالعے و سے فراہم کیتا۔ ان سب مشکلات دے باوجود ایہہ بی اڑی جگہ حقیقت اے کہ درجنوں نہیں بلکہ سینکڑاں کتاباں چھاپی گئیاں۔

گندھارا ہندکو بورڈ دا قیام 1993ء اچ ہو یا۔ اڑے قیام دے مقاصد توں سامڑے رکھدے ہوئے اس بورڈ نے ہندکو زبان، ادب، ثقافت، علم، تحقیق دے کم توں مربوط طریقے نل اگے ودھایا تے اس ترقی دے عمل دے نال نال ایہہ بھی کوشش کیتی کہ انان تحریراں توں کتابی صورت اچ چھاپا جاوے۔ بورڈ دی کوششاں نل گندھارا ہندکو اکیڈمی دا قیام ممکن ہو یا تے گندھارا ہندکو اکیڈمی 2015ء سی ہندکو دے فروغ و سے کم کردی پئی اے۔

ہندکو وان بڑے فراخ دل واقع ہوئے ون اوہ ناصر اڑی مادری زبان ہندکو نل پیار کردین بلکہ صوبے اچ بولی جانڑے ولی دیگر سب زباناں نل بی پیار تے محبت کردین تے اسی پیار تے محبت دے حوالے نل گندھارا ہندکو بورڈ تے گندھارا ہندکو اکیڈمی ناصر ہندکو دی کتاباں چھاپڑیں دا اہتمام کردی پئی اے بلکہ دوئی زباناں دی اوہ کتب بی شائع کیتی جاندین جہاں دا تعلق ہندکو ادب، ثقافت تے معاشرت نل اے۔ اس دے علاوہ ایہہ گل بی قابل ذکر اے کہ ایہہ بورڈ تے اکیڈمی ہندکو دے علاوہ صوبے اچ بولی جانڑے ولی دیگر زباناں دی

کتب تے رسائل بی شائع کردے پئے ون۔ خاص کر صوبے دی انہاں زباناں تے زیادہ توجہ دتی جاندی پئی اے۔ جیہڑی ہندکو دی طرح سرکاری سرپرستی سی محروم رہیاں نیں۔

گندھارا ہندکو بورڈ نے پہلی عالمی ہندکو کانفرنس دسمبر 2005ء ایچ بڑی کامیابی نال منعقد کیتی اتی جس ایچ ڈاکٹر ظہور احمد اعوان نے خواہش دا اظہار کیتا ایا کہ اگلے سال ایچ بڑی ہندکو عالمی کانفرنس منعقد کیتیاں جاسن تاکہ اسی آپڑے ہندکو واناں تے دوسرے پراواں توں ایہہ باور کرا سکیاں کہ ہندکو اس خطے دی پچھان واد موثر حوالہ وے جس توں نظر اندازنی کیتا جاسکدا۔ اسی بیانیے توں مزید اُجاگر کرنے وے گندھارا ہندکو بورڈ دے موجودہ چیئرمین جناب اعجاز احمد قریشی صیب دی سربراہی ایچ دوسری عالمی ہندکو کانفرنس دے کامیاب انعقاد دے بعد تیسری عالمی ہندکو کانفرنس دا انعقاد نومبر 2015ء ایچ بڑی کامیابی نال ہو یا۔ خوشبودے سفر ایچ ٹیسی اس سفر دے پڑاؤ دی رودادی واقفیت تے جانکاری حاصل کرسو۔ خوشبودے اس سفر ایچ ساڈے نال عوامی نمائندے، محقق، شاعر، ادیب، فنکار، صحافی تے اسکالرز موجود رہے۔ جو تواتوں ”خوشبودے سفر“ ایچ آپڑی خوشبوداں سی معطر کرسن۔

محمد ضیاء الدین
جنرل سیکریٹری، گندھارا ہندکو بورڈ پاکستان